

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Rautalammin lukio katsoo, että EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönotto suomen- ja ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa on sekä koulutuspoliittisesti että oikeudellisesti ongelmallista. Maksullisuus heikentäisi merkittävästi lukiokoulutuksen saavutettavuutta ja kansainvälisyyttä, vaikeuttaisi pienten lukioden toimintaedellytyksiä ja voisi johtaa koko koulutusverkon harvenemiseen erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Nykyiset kansainväliset opiskelijat ovat sitoutuneet suomalaiseen yhteiskuntaan, opiskelevat kansalliskielillä ja integroituvat jatko-opintoihin ja työelämään Suomessa. Maksujen asettaminen tälle ryhmälle on ristiriidassa sekä Suomen koulutuspoliittisten että työvoimapolitiittisten tavoitteiden kanssa. Lisäksi ehdotus herättää huolta yhdenvertaisuuden ja kansainvälisten velvoitteiden, kuten EU-direktiivin 2011/98/EU ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, toteutumisesta.

Rautalammin lukio esittää, että mikäli maksullisuus katsotaan välttämättömäksi, se tulee rajata vain englanninkielisiin koulutusohjelmiin, ei kansalliskielisiin lukioihin.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Rautalammin lukio ei vastusta tilauskoulutusten järjestämistä sinänsä. Niillä voi olla oma roolinsa kansainvälisyyden lisäämisessä ja mahdollisuuksien tarjoamisessa niille opiskelijoille, jotka

hakeutuvat Suomeen maksullisten, rajattujen koulutusohjelmien kautta. On kuitenkin tärkeää erottaa selkeästi maksullinen tilauskoulutus ja maksuton kansalliskielinen lukio-opetus toisistaan sekä säilyttää jälkimmäinen saavutettavana kaikille opiskelijoille ilman lukuvuosimaksuja.

Pienillä lukioilla ei ole käytännössä resursseja markkinoida koulutustaan ulkomailla tai järjestää kielivalmennusta ennen lukio-opintoja. Tässä yhteydessä ulkopuoliset toimijat, kuten kielikoulut ja agentit, ovat monesti keskeisessä roolissa opiskelijoiden tavoittamisessa ja valmistelussa. Näiden toimijoiden työ ei rajoitu kieleen: he tekevät usein merkittävää kulttuurikasvatustyötä perehdyttäessään opiskelijat suomalaisiin käytänteisiin, arvoihin ja kouluelämään jo ennen Suomeen saapumista. Tämä helpottaa kotoutumista ja vähentää lukion arkeen kohdistuvaa kuormitusta, sillä opiskelijat ovat jo valmiiksi tietoisia suomalaisen koulun toimintakulttuurista ja odotuksista.

On myös tärkeää, että kuntien ja kuntayhtymien asema tilauskoulutuksen järjestäjinä on säädöksissä selkeä. Pidämme perusteltuna sitä, että kunnilla on mahdollisuus järjestää tilauskoulutusta ilman yhtiöittämisvelvoitetta, jos toiminta perustuu järjestämislupa- ja on julkisesti säädeltä. Tämä linjatukisi yhdenvertaisia mahdollisuuksia eri koulutuksen järjestäjille ja varmistaisi, ettei hallinnollisia esteitä synny tarpeettomasti.

Samalla sääntelyssä on varmistettava, että tilauskoulutuksen järjestämistä koskevat pelisäännöt, kuten maksujen määräytyminen ja opiskelijoiden oikeudet, ovat läpinäkyviä ja valvottuja. Näin voidaan ehkäistä väärinkäsityksiä ja varmistaa, että maksullisen ja maksuttoman koulutuksen roolit pysyvät selkeästi erillään.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Rautalammin lukio katsoo, että EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönotto olisi koulutuspoliittisesti ja oikeudellisesti ongelmallinen. Maksullisuus heikentäisi merkittävästi lukiokoulutuksen saavutettavuutta, pienten lukiodien elinvoimaa ja Suomen mahdollisuuksia houkutella ja integroida osaajia, joita maan väestörakenne ja työvoimatarve edellyttävät.

1. Vaikutukset koulutuksen saavutettavuuteen ja alueelliseen tasa-arvoon

Nykyiset kansainväliset lukio-opiskelijat opiskelevat suomeksi tai ruotsiksi ja suorittavat yleensä pitkän kielivalmennuksen ennen lukioon hakeutumista. Heidän kielitaitonsa on vähintään B1-tasolla, ja sitoutuminen Suomeen on vahvaa. Maksujen käyttöönotto ohjaisi nämä motivoituneet nuoret muihin maihin, vähentäen pysyvästi tänne jäävien opiskelijoiden määrää ja kaventaen koulutuspohjaa erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Pienissä kunnissa lukio ja perusopetus toimivat usein yhteisillä resursseilla: samoja opettajia ja tiloja hyödynnetään molemmilla asteilla. Kansainväliset opiskelijat auttavat säilyttämään lukion opiskelijamäärät riittävinä, mikä turvaa myös perusopetuksen pätevien opettajien saatavuuden. Jos maksullisuus vähentää opiskelijoita, seuraukset heijastuvat koko paikalliseen koulutusverkkoon.

2. Suhde Suomen koulutuspoliittisiin ja työvoimatavoitteisiin

Suomi on sitoutunut nostamaan väestön koulutustasoa ja houkuttelemaan osaavaa työvoimaa. Kansainväliset opiskelijat, jotka opiskelevat kansalliskielillä, ovat keskimääräistä todennäköisemmin jäämässä Suomeen jatko-opintojen ja työelämän kautta. Maksujen asettaminen tälle ryhmälle on ristiriidassa työvoimapolitiittisten tavoitteiden kanssa ja voi heikentää pitkän aikavälin taloudellista kestävyyttä.

3. Oikeudelliset näkökulmat

Perustuslain 6 § ja 16 § turvaavat yhdenvertaisuuden ja oikeuden maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Maksujen asettaminen vain tietyn kansalaisuuden perusteella voi rikkoa yhdenvertaisuusperiaatetta.

EU-direktiivi 2011/98/EU edellyttää kolmansien maiden kansalaisten yhdenvertaista kohtelua mm. koulutukseen pääsyssä ja työehdoissa. Ehdotettu malli saattaa olla direktiivin hengen vastainen.

YKn lapsen oikeuksien sopimus (artikla 28) velvoittaa takaamaan toisen asteen koulutuksen saatavuuden ja kehottaa tekemään siitä asteittain maksutonta. Maksujen käyttöönotto kulkee vastakkaiseen suuntaan.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirja (artikla 2) suojaa oikeuden koulutukseen syrjimättömästi; maksujen kohdistaminen vain tiettyihin kansalaisuuksiin voi johtaa välilliseen syrjintään.

4. Ennakoitavuuden ja hallinnollisen selkeyden puute

Valtioneuvoston linjaus maksujen vähimmäistasosta vain yhdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan luo epävarmuutta opiskelijoille ja koulutuksen järjestäjille. Tämä heikentää hakijoiden luottamusta Suomen koulutusjärjestelmään ja vaikeuttaa koulujen pitkäjänteistä suunnittelua.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Maksullisten opiskelijoiden poistaminen valtionosuusrahoituksen piiristä heikentää erityisesti pienten lukioden taloudellista kestävyyttä. Muutaman opiskelijan menetys voi aiheuttaa

suhteettoman suuren vaikutuksen kurssitarjontaan ja opetusryhmien muodostamiseen. Tämä on ristiriidassa opetus- ja kulttuuriministeriön veloitteen kanssa turvata lukiokoulutuksen valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus.

Jos maksullisuus toteutetaan, rinnalle tarvitaan korjaavia toimia, kuten:

yksikköhinnan harkinnanvaraiset korotukset pienille koulutuksen järjestäjille

lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan leikkauksen poistaminen

rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistus, joka huomioi nuorten määrän laskun ja alueelliset erot.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Maksullisuuden ulottaminen myös alle 18-vuotiaisiin, jotka tulevat opiskelijan oleskeluluvalla, on ongelmallista. Oppivelvollisuusjärjestelmä on suunniteltu takaamaan maksuton toisen asteen koulutus kaikille Suomessa asuville nuorille. Kansainväliset opiskelijat ovat usein jo käyneet suomalaista perusopetusta tai valmistavaa koulutusta; maksullisuuden käyttöönotto kesken koulutuspolun rikkoisi oikeutettua odotusta ja vaikeuttaisi kotoutumista.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Tiedonvaihto Maahanmuuttoviraston ja koulutuksen järjestäjän välillä on perusteltua opiskeluoikeuden ja oleskeluluvan ehtojen seurannan kannalta. Kuitenkin pienten lukioden resurssit hallinnoida tätä prosessia ovat rajalliset, joten tiedonvaihtoon tarvitaan selkeät prosessit ja riittävä tekninen tuki, jotta hallinnollinen taakka ei kasva kohtuuttomaksi.

Vänttinen Matti
rautalammin kunta

Pirkkala Mari
Rautalammin lukio